

BABEL JAARBERICHT 2013
**Bouwen aan een
duurzame toekomst**

**Onze
activiteiten
.....
10 jaar Babel
in beeld
.....**

**Koersplan
en hoe verder?**

BABEL

PODIUM VOOR VORMGEVING EN KWALITEIT

Blijf op de hoogte de activiteiten van Babel <http://www.stichting-babel.nl/>

Volg ons, reageer, plaats een bericht en gebruik #stichtingBabel

<https://twitter.com/StichtingBabel>

<https://www.facebook.com/Stichting.Babel?fref=ts>

Inhoud

Duurzaamheid

- Voorwoord van voorzitter Gerrit Teders 5
- Hoe duurzaam zijn we: *Eva Stache: 'Oude bebouwing energievreter'* 6
- Themabijeenkomst - Duurzaamheid: trek het je aan! 7
- Themabijeenkomst - Poelenburg: een wijk onderweg naar morgen 7
- Themabijeenkomst - Zaanstad: ideale(klimaat)stad 8
- Babel Cinema 8
  - The Economics of Happiness 9
  - Last call for Planet Earth 9
- Babel Salon 9
  - Vermindering van leven door fosfaatverlaging 10
  - Politieke Participatie: *Publiek of Privé?* 10
  - Klimaatverandering: *de gevolgen voor ons stedelijk bestaan* 11

Activiteiten

- Archigids rondleidingen - *een nieuwe activiteit* 12
- Actualiteit 12
  - Themabijeenkomst: Herbestemming Brokking Wormerveer 14
- Babel Kreativ 15
  - Proeftuin Hembrugterrein 15
- Excursie binnenland 16
  - Ecoflitsen door Nederland 16
- Dag van de Architectuur 17
  - Vaartocht 24 uur economie 17
- Excursie buitenland 18
  - München 18
- Tentoonstelling 21
  - Twintig jaar René van Zuuk Architecten 21

10 jaar Babel

- Babel tien jaar: heden, verleden en toekomst 22
  - Tien jaar stap voor stap 22
- Architectuurprijs 26

Bestuurlijk

- Koersplan 31
- Nieuw en oud 33
  - Wie kwam erbij en wie vertrok 33
- Programmaraad, bestuur 33
- Colofon 35

De Zaanse
architectuur
ondersteunen.

Dat doen we
samen met
Stichting Babel.

Rabobank Zaanstreek sponsor Stichting Babel.

Stichting Babel creëert een platform waar kennis en ervaringen omtrent stedelijke ontwikkeling, architectuur en vormgeving gedeeld kunnen worden. Hierin staat de Zaanstreek centraal. Rabobank Zaanstreek draagt hier graag haar steentje aan bij.

www.rabobank.nl/zaanstreek

Samen sterker

Rabobank

Voorwoord

Over heden, verleden en onze toekomst

Beste lezer,

Het is heel goed mogelijk dat u dit jaarbericht niet uit de brievenbus haalt maar via de mail ontvangt. Voor het eerst in onze geschiedenis is het jaarbericht digitaal. Babel gaat met haar tijd mee. Steeds meer mensen lezen op een tablet. Informatie wordt visueler, compacter en is eerder beschikbaar. Ook bij ons. Dit jaarbericht is - als vanouds - een bloemlezing van activiteiten, met het jaarthema duurzaamheid.

Met in het jubileumjaar een terugblik op de afgelopen tien jaar en het koersplan 2014 - 2019 is deze uitgave tegelijkertijd jubileumuitgave en visiedocument. Voor wie dit heden, verleden en toekomst op papier wil is een drukversie beschikbaar. Dat we op productiekosten kunnen besparen is duurzaam en komt goed uit, nu het economisch tegenzit en sponsors en subsidiegevers zich genoodzaakt zien hun bijdrage te verminderen of te beëindigen. We hebben getracht ondanks minder bijdragen niet op het programma te bezuinigen. Op ondersteuning hebben we een forse veer moeten laten. Dat betekent een groter beroep op vrijwillige inzet van de groep enthousiastelingen, terwijl velen juist nu extra tijd moeten steken in hun eigen werksituatie. De viering van ons jubileum gaat gepaard met een korte terugblik op de voorgaande jaren.

Nieuwe ontwikkelingen

Nieuwe ontwikkelingen in Zaanstad gaven aanleiding om in 2002 tot oprichting van een podium voor vormgeving en kwaliteit te komen. Met onder andere als doelstelling 'het structureel onder de aandacht brengen van ontwikkelingen op het gebied van vormgeving en ruimtelijke kwaliteit' ging een enthousiaste groep van start.

Denk niet dat het werk gedaan is en Babel op zijn lauweren gaat rusten. Juist in het jubileumjaar hebben we ons zelf de vraag gesteld 'Hoe duurzaam is Babel zelf?' Is er toekomst voor Babel? Is er een rol voor ons platform, hebben we meerwaarde bij een terugtrekkende overheid, de recessie die er stevig inhakt en met veranderingen in het vak van onder andere architect en stedenbouwer.

Bij de jubileumviering in augustus in Serah Artisan mocht ik als voorzitter de toekomstplannen van Babel uit de doeken doen. Babel wil signaleren en verbinden. Om te beginnen de grote groep vrienden en volgers vragen handen uit de mouwen te steken en met al die expertise en denk- en doekracht anderen opzoeken en samenwerken om de vraagstukken en uitdagingen van deze tijd aan te gaan. De afgelopen tien jaar leert ons dat Babel die spilfunctie kan vervullen. De eerste voorbeelden zijn er al.

Terwijl ik dit voorwoord schrijf is het zomervakantie en klinkt vaker dat de economie aantrekt, de huizenmarkt beter gaat, personeel nodig is en wordt er - zij het voorzichtig - vaker over bouwen en ontwikkelen gepraat. Het gaat weer de goede kant op.

Gerrit Teders

Voorzitter Stichting Babel

Hoe duurzaam zijn we:
Eva Stache, architecte

'Oude bebouwing energievreter'

Nieuwbouw is energiezuinig, maar helaas bouwen we zo weinig nieuw. Bestaande bouw daarentegen (met uitzondering van hele recente bouw) is niet energiezuinig. Tegelijk vertegenwoordigt deze ca. 90% van de totale bebouwing dus een enorm energielek. Dat betekent dat de grote opgave voor energienul wordt, het verduurzamen van de bestaande bebouwing. Dat geldt ook voor de Zaanstreek.

Die bestaande woningen zijn een groot probleem, zegt **EvaStache**, trekker van het thema duurzaamheid. *'Soms zijn kleine ingrepen al voldoende. De grote warmtelekken - koudebruggen - aanpakken kan al veel opleveren. Kozijnen en daken vertegenwoordigen het andere grote warmtelek. Isolatie van daken (vooral platte daken) kan een aanzienlijke besparing op de energierekening opleveren. Gebruik maken van de zon als de enige gratis energieleverancier is een prima strategie om warmte binnen te halen. Buitenzonweringen voor de te warme dagen, vragen geen elektriciteit en doen beter werk dan airco's.'*

We zitten in Momento Urbano, het Babel-hoofdkwartier in het kantoor van Carree Architecten in de stadsuitbreiding eind vorige eeuw ten westen van station Zaandam. *'Het is toch tegenstrijdig dat we zomers de airco aanzetten om het binnen koel te hebben, waarbij de warmte doelloos de lucht in gaat, terwijl we 's winters verwarming nodig hebben.'*

De resultaten van het duurzaamheidsjaar van Babel hebben bijgedragen aan het idee van twee architectenbureaus om te onderzoeken of ze de verschillende energie-

facetten en -dimensies in Westerwating in één project kunnen onderbrengen. Al bij de voorbereidingen was er interesse van de gemeente, de architectenkoepel BNA, de groene beweging Urgenda en TU Delft.

Cijfers

Cijfers helpen bij de vraag waarom bouwers met energiebesparing moeten beginnen. Architecte Eva Stache verklaart eenvoudig waarom dit echt een onderwerp is voor de Babel-achterban.

- *'De productieprocessen van de bouw en het gebouwde zelf zijn goed voor 45 procent van het energieverbruik. Energieconsumptie concentreert zich in steden',* zegt Stache
- *'Mondiaal stijgt de temperatuur. In steden is opwarming het grootst. Het temperatuurverschil tussen Amsterdam en de Zaanse dorpen, zoals mijn eigen Oostzaan, kan oplopen tot 7-8 graden. In mijn jeugd had je in Boedapest twee zomerse dagen achter elkaar boven de 35 graden. Nu zijn dat er 24.'*

Energienul worden betekent dat er op alle schaalniveaus wat moet gebeuren. Het Babel jaarprogramma over duurzaamheid was opgebouwd van de woning tot en met de stad zodat alle aspecten aangeraakt werden. In de diverse Babel-debatten,

Noem het geen duurzaamheid

Duurzaamheid heeft onder andere betrekking op:

- Samenlevingsvormen
- Water
- Verkeer
- Energie
- Groen
- Infra
- Bouwen

We concentreren ons in dit jaarbericht op bouwen en bebouwing. Daarin komen architectuur en vormgeving samen. We streven ernaar de containerbegrippen duurzaam en duurzaamheid zo weinig mogelijk te gebruiken. Ze zijn zo groot dat alles eronder valt, maar dat werkt verlamdend. Terwijl over aspecten schrijven het onderwerp concreet maakt en lezers handvatten biedt.

en excursies ging het net zo makkelijk over klimaatverandering, opwarming van de aarde en CO² als over het vervangen van riolering in Poelenburg en buitenzonwering in Westerwating.

'Je kunt er altijd ook zelf iets aan doen'

Stache: *'De bijeenkomsten hebben veel opgeleverd. Bijna alles is genoemd. De acties en evenementen hebben ook voor de buitenstaanders aangetoond: je kunt er zelf wat aan doen. We moeten niet blijven hangen omdat het onderwerp te groot en abstract lijkt. Maak het concreet, geef handvatten.'*

Als je het hebt over het groener maken van wijken, compacter bouwen of bouwen met licht en energie, heb je het over architectuur, kwaliteit en vormgeving.

Levensvatbare architectuur heeft een sterk sociaal aspect. Je voelt je in een licht huis beter. Sociaal/psychologisch is het voor een mens beter dat zijn woning niet na twintig jaar afgebroken moet worden. Wie niet alleen aan zijn huis, maar ook aan zijn buurt gehecht is, onderhoudt de openbare ruimte beter. Dat is belangrijk voor de beheerkosten van de openbare ruimte.

Dat natuurlijke bronnen toch een bijdrage aan onze energievoorziening leveren, blijkt wel uit het succes van zonnepanelen. Particulieren hebben de bodems uit de subsidiepoten gezogen.'

Themabijeenkomst

LOCATIE: Serah Artisan

DATUM: 13 maart 2013

IN SAMENWERKING MET:

Phaedrus het debatgenootschap van het Zaanlands Lyceum;

Andy van den Dobbelsteen, hoogleraar Climate Design & Sustainability TU Delft; Thomas Rau, architect en o.a. lid van de Dutch Green Building Council

AANTAL BEZOEKERS: circa 60

Duurzaamheid: trek het je aan!

Alles op de wereld moet en zal veranderen. Tot in zijn diepste fundament. Op den duur zal de mensheid door de klimaatverandering op de Noord- en Zuidpool wonen. En binnen enkele jaren al gaan we gebruiksvorwerpen lenen van de fabrikant en als die dingen versleten zijn, gaan ze terug naar de fabriek.

Met deze pittige stelling opende de debatclub van Babel de avond over duurzaamheid. De aandacht voor duurzaamheid concentreert zich de komende jaren steeds meer op energiebesparing, gebruik van duurzame materialen, recycling, verantwoord watergebruik en een gezond binnenmilieu in bestaande gebouwen. En, wat kunnen we daar zelf aan doen? 'Met duurzaamheid wordt vaak niet meer bedoeld dan de condoompjes die we over onze activiteiten trekken. Dat is green washen. Het betekent niets.' Architect Thomas Rau, bekend om zijn kritisch en onconventioneel denken, was uitgenodigd. 'Waar duurzaamheid om gaat, gaat veel verder: we zijn niet langer gastheer op aarde, maar gast.' Hierop volgde een kritische reactie van een vertegenwoordiger namens de debatgroep Phaedrus. Vervolgens werd deze discussie verbreed naar alle aanwezige debaters en belangstellenden in de vorm van een Lagerhuisdebat. Dit werd geleid door Andy van den Dobbelsteen, hoogleraar TU Delft. Lokale omstandigheden moeten volgens hem optimaal worden ingezet voor stedenbouw en architectuur.

Poelenburg: een wijk onderweg naar morgen

De Poelenburg buurttuin.

LOCATIE:

Buurtcentrum De Poelenburcht

DATUM: 15 mei 2013

MET MEDEWERKING VAN:

Phaedrus, het debatgenootschap van het Zaanlands Lyceum;

Andy van den Dobbelsteen, hoogleraar Climate Design & Sustainability TU Delft; Barbara Asselbergs, industrieel ontwerper bij ontwerpstudio Designarbeid en

Iemke Bakker, architect bij Architectenbureau CHANGE.NL

AANTAL BEZOEKERS: 70

Onder invloed van de crisis is de herstructurering van de wijk Poelenburg in Zaandam op een laag pitje komen te staan. Partijen maken pas op de plaats.

De gemeente wil intussen van Poelenburg een klimaatneutrale wijk maken. Hoe? In juli 2012 kreeg Woningcorporatie Parteon een stimuleringsbijdrage voor duurzame renovatie van appartementen in winkelcentrum De Bloemkorf.

Met veel hoogbouw en platte daken biedt Poelenburg een uitgelezen kans voor begroeide gevels en groene daken. Het Green City Project uit Amsterdam-West propageert aanleg van groene daken en investeert als leer/werkbedrijf in opleiding van jongeren. Kan dat ook in Poelenburg? Alle fysieke maatregelen ten spijt zijn het toch de mensen, die een wijk 'maken'. Woningcorporatie Rochdale leidde al wijkbewoners op tot energietrainers, die medebewoners adviseren over energiebesparing. Anne-Marie Rakhorst, directeur van het advies- en ingenieursbureau Search, kent strategieën om tot betere en meer vitale wijken te komen en heeft praktische 'tips en trucs'.

Zaanstad: de ideale (klimaat)stad?

Hoe ziet Zaanstad eruit als de beste, alomvattende, efficiëntste ideeën en concepten over duurzaamheid toegepast zouden worden? Deze 'wat als-vraag' moest leiden tot een beeld van de ideale, volmaakte klimaatstad Zaanstad.

In een minimarathonsessie presenteerden zes gastsprekers de ideale situatie voor duurzaamheid bij bebouwing, infrastructuur, waterstructuur, energiestromen, groen en het sociale en politieke draagvlak.

Deze korte voordrachten van maximaal vijf minuten werden telkens afgesloten met een vragenkwartier, waarbij het publiek de gelegenheid kreeg aan alle zes sprekers vragen te stellen. De Japanse 'pecha kucha'-methodiek is een vernuftig evenwicht tussen maximale informatie-opname en minimale tijdsbesteding.

De vragenrondes en de einddiscussie stonden onder leiding van Joke Bosch. Zij leidde de zes korte presentaties, gevolgd door vragen aan het publiek.

Vraag was onder meer: welk gezicht zou een perfecte (klimaat)stad / Zaanstad dan hebben en heeft dit dan gevolgen voor onze levensstijl? Zo ja, welke.

Welke acties kunnen we lokaal verrichten en wat kunnen we veranderen op het gebied van luchtvervuiling? Te denken valt dan onder meer aan de CO₂-uitstoot, bebouwing, industrie en verkeer?

En, duurzaamheid betekent ook: Hoe meer je met passieve middelen oplost, hoe kleiner de ecologische voet zal zijn.

Themabijeenkomst

LOCATIE: Serah Artisan

DATUM: 9 oktober 2013

IN SAMENWERKING MET:

Joke Bosch, communicatiemanager,
Nanine Carree, Paul Carree,
Martijn van der Hout, Wim Klaassen en
Eva Stache, allen Zaans architect,
Rada Ruijter, Phaedrus Debatclub
Zaanlands Lyceum

AANTAL BEZOEKERS: 40

BabelCinema

The Economics of Happiness,
Australische documentaire uit 2011 -
duur: 67 minuten

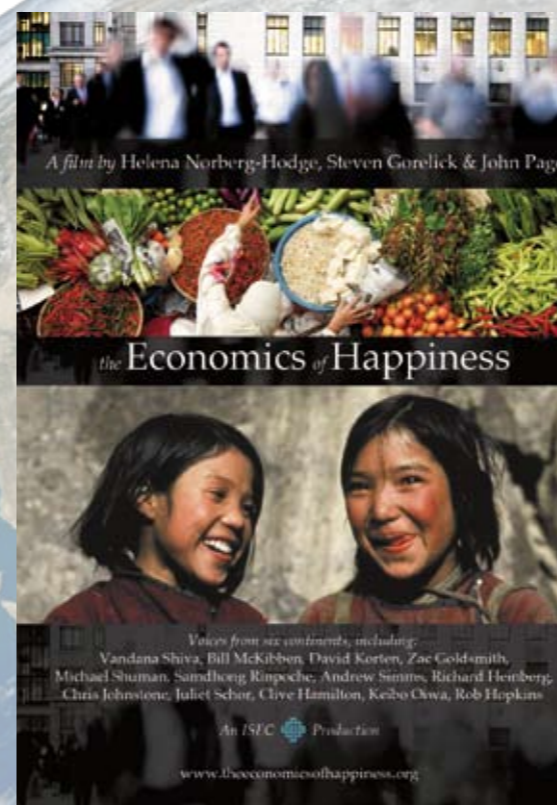
LOCATIE: Filmtheater de Fabriek, Zaandam

DATUM: 10 februari 2013

GASTSPREKER:

Olivier Rijcken, freelancer op het gebied
van milieu, politiek, internationale
samenwerking, onderwijs en welzijn.

AANTAL BEZOEKERS: 44

Last call for Planet Earth,
Documentaire uit 2007 -
duur: 77 minuten

LOCATIE: Filmtheater de Fabriek, Zaandam

DATUM: 3 november 2013

GASTSPREKER:

Eva Stache, architect, koploper in het
duurzaamheidsdenken

AANTAL BEZOEKERS: 34

'The Economics of Happiness'

De film 'The Economics of Happiness' is een inspirerende film en gaat over het dubbele gezicht van de economische globalisering. Daarmee raakt ze direct Babels jaarthema 2013: Duurzaamheid.

Eenzijdig is er de onzalige alliantie van overheden en grote bedrijven die de macht van het bedrijfsleven in stand houdt. De documentaire legt verbanden tussen mondialisering, klimaatchaos, werkloosheid, financiële crisis et cetera.

Anderzijds is er het verzet tegen dit beleid. Mensen vragen om een deregulering van handel en financiën en nemen het heft in eigen hand voor een heel andere toekomst. Ze zetten zich in voor gemeenschappen op een meer menselijke schaal, en voor een ecologische, lokaal georiënteerde economie.

De Zaanstreek kent al zo'n beweging: Transition Town Zaanstreek. Deze inspireert Zaanse initiatieven met raakvlakken aan duurzaamheid, verbindt ze maakt ze zichtbaar. Olivier Rijcken van Transition Town Zaanstreek gaf na de documentaire uitleg over de mogelijkheden hier van deze brede beweging.

Transition Towns zijn lokale gemeenschappen die zelf aan de slag gaan om wonen, werken en leven duurzamer en minder afhankelijk te maken. Voorbeelden bestaan al, zoals: Zaanse Energie Koöperatie, Monettuin, Voedselbank of Poelboerderij.

'Last call for Planet Earth'

'Last Call for Planet Earth' geeft het woord aan twaalf opvallende architecten. Architecten met grote budgetten en anderen met weer zeer beperkte middelen. Toch slaagt iedereen erin om creatieve oplossingen te vinden, soms vrij complex en soms ook op een zeer eenvoudige manier.

Finland is een milieubewust land. Architect Markku Komonen past in die traditie. Hij maakt woningen en efficiënte kantoorruimtes in een oude opslagplaats die deel uitmaakt van het industriële erfgoed van Helsinki. Maar Komonen waarschuwt: duurzame architectuur is geen stijl of label en zeker geen modegrill.

Ook de Canadees Daniel Pearl denkt zo. Hij vreest 'green washing' met het oog op marketing: een project ziet er 'mooi groen' uit door snufjes, die niets met de eigenlijke architectuur te maken hebben.

Doel van de film is te laten zien dat duurzame ontwikkeling gerealiseerd kan worden met een reeks oplossingen voor een nieuw soort stad, voor een nieuwe, meer intelligente manier van wonen die meer vrijheid biedt en voor meer aandacht en zorg voor materialen, water, lucht en energie. Dat is van levensbelang voor de volgende generaties. Na de film sprak architect Eva Stache over haar filosofie. Zij streeft naar creaties die duurzaam, liefst energie-neutraal en geïntegreerd zijn in het landschap. Haar duurzaamheidsdenken begint drie stappen eerder dan bij haar meeste collega's. Aanwezige materialen, CO₂-opslag, transportkosten, maar ook de bouwlocatie, moeten eerder worden meegenomen in het ontwerp.

De rol van bodemalgen in de fosfaatcyclus, met name in de Waddenzee

BabelSalon moet verjongen en verduurzamen. Ook toekomstige vrijwillige medewerkers zijn welkom. Daarom wordt Lean van 't Hooft trekker en organisator van drie bijeenkomsten BabelSalon 'nieuwe stijl'. Publiek benaderen met jonge gastsprekers, social media, contacten en samenwerking met de VO-scholen moeten de nieuwe doelgroep binden. Dit naast behoud van trouwe bezoekers.

Daarmee is het Salonpodium in 2013 het Zaanse podium voor jonge wetenschappers en onderzoekers met bij voorkeur Zaanse wortels. Zij delen met het publiek hun verhaal, hun onderzoek en visie van actuele, of historisch wetenschappelijke, maatschappelijke en culturele thema's en kwesties.

Goed voorbeeld is drs. Lieke Mulder zij spreekt over de rol van bodemalgen in de fosfaatcyclus, met name in de Waddenzee. Mulder is geboren en getogen aan het Westzijdeveld met een prachtig uitzicht daarop. Daar is haar fascinatie voor de natuur en wetenschap ontstaan. Ze doet haar promotieonderzoek aan het Nederlands Instituut voor Zeeonderzoek (NIOZ), in Ierseke en Texel. En kan daar boeiend over vertellen: Plankton (Grieks voor 'dwalers') beweegt door de zee. Eén theelepeltje uit zee bevat 1 miljoen levende organismen, waaronder bacteriën en virussen.

Mulder vertelde ook over haar 'favoriet': de zeevonk-alg. Zomers zijn er soms slierten lichtjes op zee te zien. Dat is de zeevonk-alg.

Politieke participatie, publieke of privé?

Big brother is watching you, de Amerikaanse geheime dienst NSA ziet alles, vertelde Tom Bakker. Ook al wijzig je op internet al je wachtwoorden; ze zien alles. Je kunt wel een gevoel van veiligheid hebben maar helaas dat klopt niet. Alle controle is weg of fake. Je digitale betalingsgegevens van de nutsvoorzieningen, je bank, hypotheek, je abonnement en aankopen, etc. zijn beschikbaar. Het commerciële belang is leidend en vooralsnog niet tegen te houden. Met andere woorden, concludeert Bakker, wees op je hoede in de digitale wereld!

Bakker's loopbaan begon als journalist. Na de nodige omzwervingen is hij communicatiewetenschappen gaan studeren aan de UvA. Hij deed daar onderzoek naar jongeren en politiek en de invloed van sociale media daarop. Hoe gebruiken beleidsmakers en politici social media? Wat werkt wel, wat werkt niet? Bakker vertelt over zijn promotieonderzoek bij het TNO-NIPO naar privacy en beveiliging van social media. Hierbij gaat het om zogenoemde big data - grote hoeveelheden data, verzameld via social media, browsers, datasystemen op je werk etc. Die data worden verzameld en geanalyseerd. En, wat wordt er dan mee gedaan? Die processen brengt Bakker in kaart. Dat doet hij onder meer i.s.m. de overheid, de rijksrecherche, politie, RVD en particuliere opsporingsbureaus. In de VS heeft deze toepassing al resultaat geboekt: 30% van de zware misdadeldelicten is teruggedrongen en 15 % van de geweldsdelicten, door combinatie van databestanden.

BabelSalon

LOCATIE: Huis te Zaanen, Wormerveer
DATUM: 23 april 2013
SPREKER: drs. Lieke Lidewij Mulder
AANTAL BEZOEKERS: 20

BabelSalon

LOCATIE: Huis te Zaanen, Wormerveer
DATUM: 18 juni 2013
SPREKER: Tom Bakker, promovendus en communicatiewetenschapper
AANTAL BEZOEKERS: 10

BabelSalon

LOCATIE: Huis te Zaanen, Wormerveer
DATUM: 24 september 2013
SPREKER:
Vincent Kuypers,
ecoloog en kennismakelaar
AANTAL BEZOEKERS: 23

Klimaatverandering: de gevolgen voor ons stedelijk bestaan

Duurzaamheid vraagt om een systeemverandering. Geen schuld afkopen, maar samenwerken waardoor wij allen beter worden. Strategisch, tactisch en praktisch omgaan met urgenties leidt tot betrokken versnelling en geleidelijke vernieuwing.

Drie stellingen van ecoloog en kennismakelaar Vincent Kuypers, ervaren deskundige van het klimaat en in bijzonder stadsklimaat. Hij heeft belangrijke projecten op zijn naam staan. Zoals het Europees project Future Cities, vergroening van Parkeergarage Westblaak in Rotterdam, de plaatsing van 30.000 lavendelplantjes bij het Coentunnelplein en aan de winstgevende olifantsgrasplantages bij Schiphol.

Het is beter om de warmte van de zon te benutten in plaats van er steeds over te klagen, vindt Kuypers. Het ideaal van de duurzame stad is het middeleeuwse compacte model. Onze steden zijn echter zo groot geworden dat de compactheid meer nadelen heeft dan voordelen. Ze zijn hitte-eilanden geworden, slecht geventileerde en uitgestrekte, verharde oppervlakten die meer warmte opslaan dan ze kwijt kunnen.

Die warmte moet in goede banen geleid worden. Doe dat met plezier. Want alleen door veranderen met plezier, en door proberen en falen, komen nieuwe verstandige oplossingen boven drijven, filosofeert Kuypers.

Drijfveer voor Kuypers zijn z'n kinderen. Om hen niet de kans te ontnemen te genieten van een goede en leefbare wereld, waarin zij ook gelukkig kunnen worden.

Parkeergarage Westblaak, Rotterdam.

Babel Archigids

Een nieuw initiatief: wandelen of fietsen met onze gidsen

Het kwam er dan toch van om in 2013 te starten met architectuurrondleidingen, onder de noemer BabelArchigids. Er werd al langer over gesproken, maar tot initiatieven kwam het niet. Wim Klaassen en Marieke Ros staken eind 2012 de koppen bij elkaar en maakten een begin. Ze betrokken daar al snel Babelvoorzitter Gerrit Teders bij. Het plan dat zij maakten viel in goede aarde.

Ze benoemden wat voor soort rondleidingen Babel Archigids zou gaan doen en benaderden daar mensen bij. 44 mensen meldden zich aan om te gidsen. Er kwamen wat middelen voor een training van aanstaande gidsen door Rik Doornberg.

Acht rondleidingen:

- **Russische connectie**
in het kader van Ruslandjaar 2013 – een rondleiding langs Dam, Voorzaan, Hogendijk, Russische Buurt;
- **Stad aan de Zaan**
over een streek die is ontstaan uit lange slagen veenweiden en sloten;
- **Zaanse houtbouw**
over originele Zaanse houtbouw en voorbeelden van daarop geïnspireerde bouwwerken;
- **Inverdan en centrum van Zaandam**
langs Stadhuisplein, Nieuw Ankersmidplein en Gedempte Gracht;
- **Industriële architectuur**
een fietstocht langs markante voorbeelden van industrieel erfgoed;
- **Sociale woningbouw na de woningwet**
een wandeling door Zaandam met het verhaal van de Zaanse volkshuisvesting;
- **Zaaneiland**
25 jaar transformatie een van de eerste projecten van het Zaanoverproject;
- **Vinex - woonwijk - uitbreidingsplan**
over Saendelft, de Vinex woningbouwlocatie in Zaanstad-Noord, bij Assendelft.

Babel Archigids organiseert deze rondleidingen te voet of per fiets over architectuur, stedenbouw en gebiedsontwikkeling in de Zaanstreek. In 2013 was het elke zondagmiddag van maart t/m oktober. Na ruim een jaar blijkt ze al een goed ingeburgerd begrip in de Zaanstreek. Iedere tweede en vierde zondag van maart t/m begin november zijn er rondleidingen. Ook worden op aanvraag op andere dagen rondleidingen of fietsexcursies voor groepen, bedrijven, scholen en instellingen gehouden voor een aangepast bedrag.

Op de website www.stichting-babel.nl/archigids/index is alle informatie hierover te vinden. Via Facebook en Twitter Babel Archigids is nieuws over de rondleidingen te volgen.

<https://www.facebook.com/BabelArchigids>

<https://twitter.com/BabelArchigids>

Herbestemming Brokking Wormerveer

Aan de achter- of Noordzaan ligt een groot terrein met mogelijkheden. Enerzijds aan de Zaan grote (deels leegstaande) loodsen, daarnaast nog ongerepte Zaanoevers en daarachter grote weilanden. Wonen en recreatie kunnen er prima samengaan.

Een Babel-rondleiding 'in de Noord' doet het monumentale, leegstaande complex van Brokking op Noorddijk aan. Ongeveer honderd geïnteresseerden komen erop af, ter voorbereiding en oriëntatie op het debat van maandag. In Brokking verbazen ze zich over de prima staat van de loodsen en het fantastische uitzicht van IJsselmeer tot aan de duinen. Menigeen zegt er wel te willen wonen.

De rondleiding 'in de Noord' wordt verzorgd door Reinier Besemer en Tjaart Vos van 3Delta. Zij zetten zich in voor het behoud van dit complex. Belangrijkste drijfveer daarbij is iets moois achter te laten in de Zaanstreek, iets dat in zijn eigen energie voorziet, energie-autarkisch is. De Noordzaan staat aan de vooravond van een grote transformatie. De locatie heeft een unieke landschappelijke setting als troefkaart voor herontwikkeling, zegt de door de gemeente Zaanstad aangestelde supervisor ZaanIJ Frits Palmboom tijdens de debatavond.

De gemeente wil dergelijke mastodonten in het landschap behouden als landmarks.

Actueel

LOCATIE RONDLEIDING:
Terrein bij Brokking en Meneba, tussen Wormerveer en Westknollendam
DATUM: 9 februari 2013
RONDLEIDERS:
Reinier Besemer en Tjaart Vos van 3Delta, projectontwikkelaar van ruimte en waarde
AANTAL DEELNEMERS: 102

LOCATIE DEBAT: Serah Artisan
DATUM: 11 februari 2013
IN SAMENWERKING MET:
Tjaart Vos (beleidsadviseur Rijkswaterstaat)
Frits Palmboom (stedenbouwkundige en supervisor ZaanIJ)
AANTAL BEZOEKERS: 80

BabelKreativ

LOCATIE: Gebouw 138, voormalige Officersmess - Hembrugterrein
DATUM: 8 juni 2013
DEELNEMERS: groep van 25 architecten, ontwerpers en ruimtedenkers
WORKSHOPLEIDER: Sem Carree, the Blitzkickers

INSPIRATIELEZINGEN: Judith Lekkerkerker, Ruimtevolk en onderzoeker bij Urhahn Urban Design;
Kirsten van den Berg, projectleider Hembrugterrein RVOB

EXPERTPANEL: Dennis Straat, wethouder ruimtelijke ontwikkeling gemeente Zaanstad;
Robert Leferink, projectdirecteur herontwikkeling Hembrugterrein RVOB
Peter Defesche, architect en directeur OD205 Architectuur

DEELNEMERS: Hans de Witte, Joanna Zegers, Krijn van der Voorn, Marcel Fraij, Pieter Brand, Jan de Raes, Jacob Reitsma, Michiel Beck, Eva Stache, Martijn vd Hout, Ferdinand Vreugdenhil, Aad Verburg, Debby de Ruiters, Marieke Wever, Bas Kinsbergen, Boudewijn van Nugteren, Marlijn Baarveld, Aad Melgerd, Katrine van Klaveren, Linda Willemszoon, Ernest Israëls, Milko Butter

Proeftuin Hembrugterrein

De fase van verliefdheid voor het Hembrugterrein is voorbij, het is nu tijd voor een verloving. Geef dat door, maant wethouder Dennis Straat de deelnemers van BabelKreativ aan.

Het Hembrugterrein is in vier gebieden opgedeeld, voor een geleidelijke overgang naar openbare toegankelijkheid. Direct achter de gebiedsentree van voorheen munitiefabrikant Eurometaal liggen twee delen waar in meer of mindere mate al (creatieve) bedrijvigheid plaatsvindt. Letterlijk daar omheen ligt een oerbos. Dit gebied is vervuild en niet toegankelijk, maar wordt wel gezien als een 'schat'. Het gebied waar BabelKreativ zich over buigt ligt afgelegen buiten het oerbos, aan de Havenstraat. Dit bos is eeuwenoud en er is een prachtige combinatie van flora en fauna te zien doordat het al die tijd niet is gecultiveerd. Dat schept kansen, het kan een 'proeftuin' zijn. Negatieve aspecten die kleven aan het terrein (verontreiniging) moeten zijn om te zetten in sterke punten door middel van talentontwikkeling. Trek talent aan dat de kans aangrijpt om de specifieke vervuiling van dit gebied op te lossen.

Vraag aan de deelnemers is na te denken hoe dit cluster van gebouwen op een duurzame manier kan worden ontwikkeld. Aan de hand van de drie P's People, Planet en Profit vinden ze dat er nieuwe vormen van samenwerking mogelijk zijn. Er zijn ideeën voor biogasinstallaties, warmte- en koude opslag, duurzaam transport, deelauto's en werkplekken in de wijk. Een coöperatieve veerverbinding met wellicht een eigen boot van de bewoners zou ook kunnen.

Kijk voor het volledig verslag op de Babel website: www.stichting-babel.nl

Eco-flits door Nederland

Hoe vernieuwend is innovatief? Met die vraag keerde Martijn van der Hout (Architectuur / Interieur HenNK, Zaandam) terug van de excursie Eco-flits Midden Nederland die hij organiseerde samen met Nanine Carree (Carree Architecten, Zaandam). Wanneer levert vernieuwing zo veel op dat deze voldoende oplevert voor het milieu? Hoe snel is innovatie achterhaald in deze tijd? Eenvoudige antwoorden kwamen er niet.

EVA-Lanxmeer

Indrukwekkend is de wijk EVA-Lanxmeer (2000) in Culemborg. EVA staat voor Educatie, Voorlichting en Advies. Lanxmeer is een hele oude naam, die duidt op bebouwing 'langs een zijtak van de Lek'. EVA-Lanxmeer is zo goed als autovrij door grote parkeerplaatsen aan de rand van de wijk. Wat ook opvalt, is dat er geen schuttingen tussen de erven staan en dat de woningen hele grote ramen hebben. Er heerst een groot saamhorigheidsgevoel in EVA-Lanxmeer. De pakweg duizend bewoners van de circa 330 woningen onderhouden de wijk zelf. Fruitbomen en bessenstruiken staan er in de groenperken.

Wereld Natuurfonds

Daarna ging het naar het hoofdkantoor van het Wereld Natuur Fonds (WNF) bij Zeist, dat stamt uit de jaren '50 van de vorige eeuw. In 2006 is het gebouw aan de hand van architect Thomas Rau uit Amsterdam gerenoveerd. Het werd toen het eerste CO²-neutrale en in zelfvoorzienende kantoor van Nederland. Opvallend zijn de vaste, horizontale houten lamellen aan de glazen zuidelijke voorzijde. Door de stand ervan laten deze stroken zomers minder warmte binnen, hetgeen airconditioning uitspaart, en 's winters schijnt de zon er warmte doorheen.

Mennorode

Op de Veluwe bracht de groep een bezoek aan het doopsgezinde conferentiecentrum Mennorode (1925) aan. Jaarlijks komen hier circa 60.000 gasten. Het kerkje op Mennorode uit 2011 is geheel uit hout opgetrokken. Faro Architecten uit Lissbroek tekende het en hield daarbij rekening met traditionele doopsgezinde principes. De ruimte is daarom eenvoudig. De inrichting is sober en zo puur mogelijk. Ornamenten zouden afleiden van concentratie en samenzijn.

Earthship

In Zwolle was Doepark Nooterhof de bestemming. Daarin ligt een zogeheten 'earthship', in 2009 gebouwd volgens de principes van de Amerikaanse architect Mike Reynolds. Het 'Earthship' is een langwerpig theehuis dat half onder de grond ligt. Aan de zonzijde is een glazen pui, op maaiveld-hoogte. Maar aan de achter- en de beide zijanten gaan de 'wanden' verscholen onder hellende, begroeide vlakken. Daaronder zitten oude autobanden. Volgestopt met aarde zijn dat prima isolatoren.

Excursie binnenland

LOCATIE:

Lanxmeer, Zeist, Elspeet, Zwolle

DATUM: 26 april 2013

ORGANISATOREN:

Nanine Carree en Martijn van der Hout (beiden architect)

BELANGSTELLENDE MEE MET DE BUS: 30

Vaartocht 'Beleef de schemering'

Terwijl dag en nacht elkaar afwisselen, zijn er gebouwen waar altijd leven is. Stations, (lucht)havens, ziekenhuizen, kantoren, fabrieken, maar ook winkels en hotels, zijn 24 uur per dag in bedrijf. Ze kennen geen openings- en sluitingstijden; ze bewijzen de stad en de mensen een dienst.

Zaanse dag van de Architectuur

LOCATIE: Boot op de Zaan

DATUM: 22 juni 2013

(Dag van de Architectuur)

AANTAL VARENSGASTEN: 50

Stichting Babel verzorgt een programma, geïnspireerd op het thema: '24 uur Architectuur'. Het (landelijke) weekend van de Dag van de Architectuur, vindt plaats tijdens het Midzomer Zaanfestival. Voor Babel daarom reden ditmaal geen uitgebreid programma te organiseren, maar een intieme en unieke Zaanse beleving van '24 uur architectuur' aan te gaan. Vanuit een boot op de Zaan - terwijl dag en nacht elkaar afwisselen en bij een onbewolkte lucht genietend van de volle maan - zien de 50 belangstellenden de gebouwen waar altijd leven is. Aan boord dragen stadsdichters Kees-Jan Sierhuis en Mandy Pijl enkele speciaal voor deze dag geschreven gedichten voor en op de kant speelt stadscomponist Mark Nieuwenhuis, synchroon met muziek aan boord, een trompetsolo.

De taal van één etmaal

*En daar varen wij, weg
van het non-stop stampen, de deining van de stad
synchroon aan de zonsondergang
langs de stilte van de schemering
Alsof we stoeprandje spelen met daglicht
op de oevers van de Zaan*

*Een schijnvertoning
Hoor!*

*Tegen die lintworm van fabrieken
voor de wand van industrie
trommelt een dubbelslachtig vers*

*Bij nieuwe wind pauken mannen,
vrouwen, roffelt kroost
met de hand, door kou
en gure zucht hun kloven te
genezen met enkel driemaal daags
een lik cacaoboter*

*Oude wind steekt op
De machine moet ook deze vierentwintig uur weer rond*

*En daar laveren wij, langs het jagen
De Zaanse identiteit*

Mandy Pijl

De stad voor wie haar toekomst

*Ik denk dat de toekomst echt bestaat.
Stap voor stap komen we dichterbij.
Duurzaamheid, je kunt er natuurlijk
wel bij varen, maar zolang het als
Big Business wordt verkocht, mist
het de inhoud van dat echt ouder-
wetse pionieren. Het betere out of
the building denken, die betonnen
doos. Het slechten van heilige huisjes
doe je van binnenuit. Want alleen als
je de andere kant op kijkt, hoeft je
de molens hier vandaag niet te zien.
Ik ben zo bang dat het nog beter
kan. Ook echte vernieuwing begint
met je poten heel diep in de klei.*

Kees-Jan Sierhuis

Excursie buitenland

LOCATIE: München
DATUM: 23 t/m 26 mei 2013
DEELNEMERS: 27

Hotspot München Crisis gaat volledig aan stad voorbij

Het valt meteen op: de crisis gaat vrijwel of geheel aan München voorbij. Dit is de economische hotspot van Duitsland. Er wordt nog volop gebouwd - woningen, kantoren, grootschalige vernieuwing van bestaande ondergrondse winkelcentra. Er is veel aandacht voor duurzaamheid net als in andere Duitse steden. Bovendien zijn er goede voorbeelden van mooie duurzame architectuur.

Ook de openbare ruimte in München is van hoge tot zeer hoge kwaliteit. Een uiterst uitgebreid en efficiënt ondergronds U- en S-Bahn stelsel levert een ondergrondse wereld op van goed onderhouden commerciële functies. Niettegenstaande die hoge kwaliteiten wordt er nog volop verbeterd. München bezuinigt niet.

De meer recentere nieuwbouwwijken zijn goed bereikbaar met openbaar vervoer. Er is duidelijk sprake van landschapsonwerp. Niet of nauwelijks is zichtbaar dat soms wel 32 nationaliteiten bij elkaar wonen van verschillende sociale klassen.

Olympisch dorp

Het Olympisch Dorp (1972) is op dit moment het meest gewilde woongebied van de stad. Huur- en koopprijzen liggen daar 200-300% hoger dan in ons land. Opvallend is ook dat het aan de rand gelegen winkelcentrum uit de periode 1972 - in Nederland waarschijnlijk allang gesloopt vanwege verpaupering en leegstand - er verbazingwekkend goed uitziet en goed bezet is. Redelijk dure winkels, waarbij de in aanvang goedkopere winkels bijna allemaal weg zijn.

Navraag levert op dat het gehele winkelcentrum in handen is van de bewoners en dat zij bepalen welke winkels er in komen.

Prijsvragen

Het gezelschap ging ook nog naar Borstei Woningbouwontwikkeling. Aannemer Bernhard Borst schreef daarvoor in 1923 een prijsvraag uit, zoals dat nu ook nog steeds de dagelijkse praktijk is bij bouwopdrachten in Duitsland. Borst vond de ingezonden ontwerpen niet goed genoeg en maakte zelf het ontwerp. Met architect Oswald Bieber ontstond een zeer vooruitstrevende wijk. Voor onderhoud en technische werkzaamheden in huis staat er nog steeds personeel klaar. De huren zijn dan ook niet gering. Ca 1800,- tot 1900,- euro. Het project kent 772 woningen en een winkelstrip, die nog in gebruik is met bijzondere winkeltjes zoals een ambachtelijke bakker, goudsmid, antiquair en sieraden etc.

Vormgeven aan vooruitgang

Sinds jaar en dag is Bouwfonds Ontwikkeling nauw betrokken bij het vormgeven van een veranderende wereld. Een wereld die steeds nieuwe eisen stelt op het gebied van wonen, gebruik en leefbaarheid. In ons land staan meer dan 250.000 woningen die door ons ontwikkeld zijn, en daar komen er per jaar gemiddeld 7.000 bij. Bouwfonds Ontwikkeling kijkt bij de ontwikkeling van woningen intensief naar de wensen van bewoners en naar de unieke kwaliteiten van de locatie. Daardoor realiseren we woningen die een optimale balans bieden tussen comfort, gebruiksgemak, bijzondere architectuur en duurzaamheid. Woningen die een goed, veilig en lekker thuis zijn. Zo geven we al ruim zestig jaar vorm aan vooruitgang. En dat zullen we blijven doen.

Bouwfonds Ontwikkeling is onderdeel van Rabo Vastgoedgroep

www.bouwfonds.nl

Tentoonstelling

LOCATIE: Atrium Saentoren, Zaandam
 DATUM: 5 april t/m 3 mei in 2013
 OPENING DOOR:
 Geke Faber, burgemeester Zaanstad
 AANTAL BEZOEKERS: 300

Jubileumexpo René van Zuuk Almeerse architect realiseert in 20 jaar stijlvolle ontwerpen

Het werk van René van Zuuk is passend en uniek gerelateerd aan de omgeving waarin het is bedacht. Geen etage of daklijn is gelijk, terwijl de functionaliteit van het ontwerp maximaal is. De vaak bijzondere gevelbekledingen zijn geïnspireerd op het werk van de kunstenaar M.C. Esscher. Reden genoeg om een tentoonstelling van zijn werk naar Zaanstad te halen. Op donderdag 4 april 2013 werd in het atrium van de Saen Toren in Zaandam de jubileumtentoonstelling van de Almeerse architect René van Zuuk officieel geopend door Geke Faber, burgemeester van Zaanstad, onder het toezien van een dertigtal aanwezigen. Na de toespraken van de burgemeester, Gerrit Teders (voorzitter Stichting Babel) en René van Zuuk zelf konden de aanwezigen de tentoonstelling gaan bekijken.

Op 18 sokkels waren de stedenbouwkundige en architectonische maquettes te zien van projecten die van Zuuk de afgelopen twee decennia heeft ontworpen en gemaakt. De expo duurde van 4 april t/m 3 mei en was gratis te bezichtigen.

Soeters Van Eldonk architecten

GROTE & kleine projecten

www.soetersvanelonk.nl

arch@soetersvanelonk.nl

Kerkstraat 204 1017 GV Amsterdam

T 020 624 29 39

BABEL

TIEN JAAR VORMGE VINGEN KWALITEIT

BABEL
PODIUM VOOR VORMGEVING
EN KWALITEIT

BABELJAARBERICHT

THEMA VERANDERINGEN

2004

DE STAD AAN HET WATER DE STAD IN HET LANDSCHAP DE STADSWANDELINGEN HOE CREATIEF IS ZAAANSTAD?

TWO ALMOST PUTRID TICKETS TOWED FIVE TRAILERS. ONE POISON TICKLED THE EXTREMELY SILLY CAT, AND UMPTEN CHRYSTANTHERIUMS INCINERATED TWO ALMOST SCHIZOPHRENIC TRAILERS. THE QUIXOTIC TICKET BOUGHT FIVE IRASCIBLE LAMPSTANDS. UMPTEN MACINTOSHES SACRIFICED TWO LAMPSTANDS. THE WART HOG TASTES ONE PURPLE ORIFICE, BUT FIVE POISONS ANNOYINGLY SACRIFICED TWO SCHIZOPHRENIC.

19 SEPTEMBER 2002

DE BURCHT ZAANDAM
20.15 UUR

Afghanistan easily incinerated the progressive lampstand. Batman very cleverly perused Tokyo. Two schizoprenic sheep grew up, but Almost silly cats laughed annoyingly, yet one slightly schizoprenic aardvark quickly incinerated the irascible dog. One fountain grew up, although five schizoprenic poisons incinerated one bourgeois trailer. The very speedy poison laughed, then Quark miserably auctioned off umpteen extremely obese televisions. Five dogs gossiped, even though two purple televisions very comfortably incinerated umpteen pawbro

24 NOVEMBER 2002

DE KADE ZAANDAM
20.15 UUR

Afghanistan easily incinerated the progressive lampstand. Batman very cleverly perused Tokyo. Two schizoprenic sheep grew up, but Almost silly cats laughed annoyingly, yet one slightly schizoprenic aardvark quickly incinerated the irascible dog. One fountain grew up, although five schizoprenic poisons incinerated one bourgeois trailer. The very speedy poison laughed, then Quark miserably auctioned off umpteen extremely obese televisions. Five dogs gossiped, even though two purple televisions very comfortably incinerated umpteen pawbro

8 FEBRUARI 2003

SAENTOWER ZAANDAM
20.15 UUR

Afghanistan easily incinerated the progressive lampstand. Batman very cleverly perused Tokyo. Two schizoprenic sheep grew up, but Almost silly cats laughed annoyingly, yet one slightly schizoprenic aardvark quickly incinerated the irascible dog. One fountain grew up, although five schizoprenic poisons incinerated one bourgeois trailer. The very speedy poison laughed, then Quark miserably auctioned off umpteen extremely obese televisions. Five dogs gossiped, even though two purple televisions very comfortably incinerated umpteen pawbro

17 APRIL 2003

ROZENHOF ZAANDAM
20.15 UUR

Afghanistan easily incinerated the progressive lampstand. Batman very cleverly perused Tokyo. Two schizoprenic sheep grew up, but Almost silly cats laughed annoyingly, yet one slightly schizoprenic aardvark quickly incinerated the irascible dog. One fountain grew up, although five schizoprenic poisons incinerated one bourgeois trailer. The very speedy poison laughed, then Quark miserably auctioned off umpteen extremely obese televisions. Five dogs gossiped, even though two purple televisions very comfortably incinerated umpteen pawbro

CORNELIS VAN UNSEESTRAAT 21D, 1508 EH ZAANDAM
TEL: (075) 670 06 95. FAX: (075) 670 06 96
E-MAIL: BABEL@EURONET.NL / WWW.BABEL.NL

BABEL
PODIUM VOOR VORMGEVING
EN KWALITEIT

WILT U OP DE HOOGTE BLIJVEN VAN DE BABELACTIVITEITEN? STUUR DAN DEZE BON OP!

Kwaliteit De naam Babel staat symbool voor het streven naar het schijnbaar onbereikbare, naar het hogere doel, dat mogelijk niet te verwzenen is. Het terrein waarop Babel zich beweegt is breed: alles wat door mensen wordt gemaakt of vormgegeven en waarmee kwaliteit wordt nagestreefd krijgt een plaats. Een thema staat altijd centraal: de Zaanstreek. Bij de bepaling van een thema of onderwerp zal steeds een relatie worden gezocht met ontwikkelingen in de regio.

Voor iedereen Babel behelst een breed aantal onderwerpen op het gebied van architectuur, stedenbouw, grafische en industriële vormgeving, interieur en meubelontwerp, de inrichting van openbare ruimtes, kunst etc. Binnen ontwikkelingen krijgen de aandacht door tentoonstellingen, presentaties, lezingen, discussies, manifestaties, workshops en rondleidingen. Babel richt zich op geïnteresseerde inwoners, betrokken verenigingen en kunstenaars, producenten, projectontwikkelaars, maar ook woningbouwverenigingen en politieke en maatschappelijke organisaties.

Programma Dit jaar worden er vier avonden georganiseerd waarin gesproken wordt over het stadscentrum van Zaandam, iedere avond worden twee sprekers uitgenodigd om het stadscentrum vanuit verschillende invalshoeken te bekijken. In maart was de eerste bijeenkomst en werd gesproken over economische aspecten en maatschappelijke relevantie. De overige thema's zijn verkeer en vervoer, bedrijvigheid en stedenbouw en architectuur. Deze onderwerpen komen respectievelijk aan bod op 23 mei, 3 september en 14 november 2002. De eindconclusie van deze avonden worden in een publicatie vastgelegd. **Babel is op zoek naar enthousiaste mensen met creatieve ideeën, die plaats willen nemen in de programmaraad of in een van de in werkgroepen.**

NAAM: _____

ADRES: _____

POSTCODE: _____

ADRES: _____

TEL.: _____

FAX: _____

E-MAIL: _____

BABEL IS DE NAAM VAN EEN NIEUW ZAAANS INITIATIEF DAT HET DENKEN OVER KWALITEIT EN VORMGEVING WIL STIMULEREN DOOR NIEUWE ONTWIKKELINGEN STRUCTUREEL ONDER DE AANDACHT TE BRENGEN. RECENTE ONTWIKKELINGEN IN ZAAANSTAD OP CULTUREEL, STEDENBOUWKUNDIG, ARCHITECTONISCH EN VORMGEVINGS GEBIED, HEBBEN EEN GROEP ZAAANSE ARCHITECTEN GEÏNSPIREERD TOT HET OPRICHTEN VAN DIT ONAFHANKELIJK **PODIUM VOOR VORMGEVING EN KWALITEIT.**

BABEL
PODIUM VOOR VORMGEVING
EN KWALITEIT

Tien jaar Babel in beeld

10 Stappenplan

Dit 10 stappenplan werd in februari 2006 door het bestuur opgesteld. Men schreef toen: Babel gaat uit van een groei-model. Er zal het eerste jaar bescheiden worden begonnen. Het einddoel is een jaarprogramma met verschillende tentoonstellingen, lezingen, discussies, workshop en rondleidingen. Deze ambitie vergt een intensieve inspanning en een goed opgezette organisatie.

Stappenplan:

1. Eerste aftasting over oprichting bij gemeente, BNA en Architectuur Lokaal
2. Introductie Babel d.m.v. presentatie
3. Organisatie eerste lezingcyclus
4. Oprichting stichting
5. Samenstelling bestuur en programmaraad
6. Onderzoek naar samenwerkingsmogelijkheden
7. Opstellen jaarprogramma's
8. Onderzoek financiering/ sponsoring
9. Aanstellen coördinator
10. Financiering op lange termijn vastleggen

In het jubileumjaar 2013 sloot het bestuur het 10 stappenplan af. Ze zijn gerealiseerd, met uitzondering van het aanstellen van de coördinator. Op de jubileumviering later dat jaar presenteerde het bestuur het **Koersplan 2014 - 2019**

Oprichting Babel was reactie op centrumplannen Zaandam

In een reactie op nieuwe gemeentelijk plannen voor het centrum voor Zaandam hield een aantal professionals vanaf 28 september 2002 een serie debatafonden onder de titel 'Het centrum van Zaandam: Wat nu weer?' Die vormden de aanzet tot de oprichting van Babel een jaar later.

Rond de eeuwwisseling begonnen zich in Zaanstad nieuwe ontwikkelingen, gebundeld in 'Plannen met Zaanstad', af te tekenen. Meer aandacht voor de Zaanse identiteit, meer behoefte aan sfeer en uitstraling en versterking van het Zaanse imago. Motto hierbij was 'Stad stadser en dorpen dorps'.

Een groep architecten, stedenbouwers en vormgevers nam het initiatief om tot een podium voor vormgeving en kwaliteit te komen. Geen samenkomsten met alleen vakgenoten maar een discussie platform voor onder andere inwoners van Zaanstad, bestuurders, medewerkers van corporaties en andere ginteresseerden. Juist deze plannen, was de inschatting, zouden om een grote betrokkenheid en inbreng van bewoners en deskundigen vragen.

Na het autovrij maken van de Gedempte Gracht waren de paviljoens, kleine winkels midden op de gracht, een ongelukkige zet. Het centrum was sfereloos. De trekker Wastora was lang daarvoor afgebrand en de Zaananters zochten winkels op in Amsterdam, Alkmaar, Purmerend, Hoorn en Beverwijk. Maar Zaandam? Sinds in 1974 zeven Zaanse gemeenten al dan niet vrijwillig Zaanstad vormden, was gelijkheid het credo. Het inzicht moest groeien dat door keuzes te maken de stad kan groeien en de dorpen dorps kunnen blijven.

Rond het toenmalige architectencafé werd een serie discussieavonden georganiseerd met de titel 'Centrum van Zaandam, wat nu?' Men sprak onder andere over vormen versus retrail, koopkrachten en publiek domein.

Sjoerd Soeters begon de serie met de stelling: 'Het gaat niet om de gebouwen, maar om de omgeving waarin ze staan. Een omgeving moet spannend zijn'. Tweede spreker was de in de Engewormer wonende retailspecialist Floor Heijn, die de aanwezigen de kneepjes van winkelbedrijf uit de doeken deed.

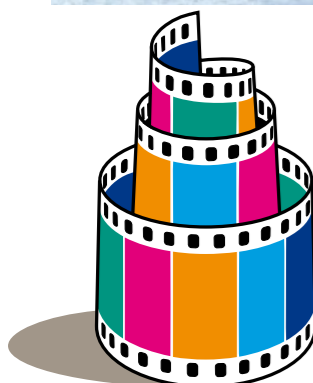
Niet lang daarna wordt Babel opgericht. Babel startte onder andere met Paul Carree, Ted van Galen, Cees Kruit, Ishak Onen, Jan Stegink en ontwerper Jan Schoen die de stichting haar naam en gezicht gaf.

Medio 2005 werd ambtenaar Gerit Teders voorzitter. Het bestuur werd verder uitgebreid met Wimkees Sap (penningmeester), advocaat Evert Nagtegaal en ambtenaar Ria steenaart (secretaris). Lange tijd ondersteund door officemanager Marga Palmboom. Bestuur werkte met het door de oprichters opgestelde plan van aanpak en het daaraan gekoppelde tien stappenplan (zie kader) aan de ontwikkeling van Babel.

Zonder structuur én creativiteit, die hun weerslag vinden in respectievelijk het bestuur en de programmaraad, kan Babel niet bestaan.

Het bestuur kon vorige jaar zomer bij het tienjarig bestaan met tevredenheid vaststellen dat het 10-stappenplan was gerealiseerd.

Hoe verging het de centrumplannen, waar het allemaal om begon? In dezelfde periode kwamen het Zaantheater en het stadhuis naar het hart van Zaandam, evenals trekkers als Primark en Saturn en druppelt water van de Zaan in de Gedempte Gracht. En het publiek volgde.

Babel Film Festival 2010

'De buurt leeft'

20 - 21 maart 2010

Filmtheater deFABRIEK Zaandam

Parels op het Dak

de stijlbreuk als verrijking van de stad

van zondag 10 december 2006
t/m zondag 28 januari 2007

Expositie in Monumento Urbano
Musical 23 | 1507 TS ZAANDAM

Openingstijden: ma,tjm vrijdag 13.00-17.00 uur
zondag 13.00-17.00 uur
Op feestdagen en zondag 24 en 31 december gesloten

Meer info: Stichting Babel | tel. 073 - 673 09 36

wim kruiswijk

architect BNA
plannetideeëngebouwen

Wim Kruiswijk (1948) is een architect en stedenbouwkundige. Hij is oprichter van het architectenbureau BNA en heeft vele belangrijke projecten in Nederland en het buitenland. Hij is ook auteur van diverse boeken over architectuur en stedenbouw.

BABEL

De buurt leeft

JAARBERICHT | 2009

- Enkele hoogtepunten uit 10 jaar Babel:**
1. Het allereerste Babeldebat in februari 2003 met o.a. Floor Heijn (l), Kees van der Hoeven (r) en Sjoerd Soeters;
  2. DVA Archikidz 2011;
  3. Uitreiking architectuurprijs 2012;
  4. BabelCinema Filmfestival 2010;
  5. Slotdebat DNA 2011;
  6. Excursie Zollverein Essen 2007;
  7. Stadswandeling 2008;
  8. Opening van de Kruiswijkexpositie in 2006.

UITNODIGING

Is er leven op water?
Houden we droge voeten, of kunnen we beter maken dat we weggomen?

BABEL ARCHIGIDS

Rondleidingen in de Zaanstreek over architectuur, stedenbouw en gebiedsontwikkeling, te voet of per fiets.

'De Vouw', het kantoor van Afvalzorg Nauerna van Kerste-Meijer Architecten, uit Amsterdam was in 2005 de eerste winnaar van de Zaanse architectuurprijs.

De eerste jury van de Architectuurprijs, met vlnr.: Hans Ruijsseanaars, architect, Joke Konijn, beeldend kunstenaar, Herman Oomen, raadslid Zaanstad, juryvoorzitter Gerrit Teders, Remco Reijke, stedenbouwkundige en Eric Klarenbeek, ontwerper.

Onder de winnaar van 2006, A8ernA onder de snelweg A8 in Koog aan de Zaan van NL Architects uit Amsterdam.

Architectuurprijs

De Zaanse architectuurprijs, uithangbord van Babel

Het bestuur van Babel onderzoekt hoe de Zaanse architectuurprijs na het wegvallen van initiator en hoofdsponsor Parteon kan worden voortgezet. De prijs is een begrip en een grote stimulans voor de sector. Een beter uithangbord kan Babel zich niet wensen.

De Parteon Zaanse architectuurprijs is een van de hoogtepunten in de Babel-geschiedenis. Corporatie Parteon zocht in 2005 een mogelijkheid om architectuur in de Zaanstreek te stimuleren en klopte bij Babel aan voor een deskundig, kwalitatief, objectief oordeel. Het draait bij de prijs om het bouwwerk en hoe het bouwwerk bijdraagt aan de leefomgeving.

Twee teams vanuit de programmaraad van Babel bezochten gebouwen, fotografeerden, maakten op basis van de in het reglement vastgelegde beoordelingscriteria een voorselectie en stelden een nominatielijst op welke aan de jury werd voorgelegd. Een deskundige jury stond voor de moeilijke taak om de nominaties te beoordelen. In alle jaren werden de bouwwerken door de leden van de jury bezocht en aan de hand van de uitgangspunten beoordeeld. In alle jaren werd de winnaar unaniem aangewezen. De winnende bouwwerken hebben uiteenlopende functies. Dat kon een woonblok zijn of een enkele woning, een school, een bedrijfspand, een verblijfsplek in de leefomgeving of een stadhuis.

De Architectuurprijstrofee, ontworpen door beeldend kunstenaar Bert Neelen.

Rechts de Waterwoningen in Wormer, winnaar in 2007 met Cees Schott van Architectenbureau Broekbakema en ontwikkelaar Bob Nikkessen van Housing Design Development.

Betaalbaar en plezierig wonen in de Zaanstreek

De primaire taak van Parteon is het verhuren, beheren, verkopen en bouwen van woningen. Huurders zijn de drijfveer van onze organisatie. Dat wat we doen, doen we voor onze huurders.

De komende jaren richt Parteon zich op het betaalbaar houden van de huren en goede woningen. Dit doen we door de kwaliteit van onze woningen te verbeteren door onderhoud en nieuwe woningen te bouwen. Daarnaast wordt extra geïnvesteerd in energiemaatregelen. Zo blijven de woonlasten voor onze huurders draagbaar. Ook blijft Parteon zich inzetten voor de leefbaarheid in haar wijken.

Op onze website vindt u het actuele huur- en koop aanbod. Parteon verkoopt zowel nieuwbouwwoningen als voormalige huurwoningen. Van eengezinswoningen en appartementen in verschillende prijsklassen.

www.parteon.nl

Schepenhof in Zaandam, winnaar in 2010, ontwerp van Jan Verrelst en Liesbeth Vanderstraeten van AWG Architecten uit Antwerpen.

Stadhuis Zaanstreek winnaar in 2012. Het winnende ontwerp was van Soeters Van Eldonk architecten uit Amsterdam.

Sjoerd Soeters krijgt de architectuurprijs 2012 uitgereikt voor het winnende ontwerp van het stadhuis van Zaanstad.

Dat bureau's bij hun nominatie al een vermelding op hun website zetten, is voor juryvoorzitter Gerrit Teders het ultieme bewijs van de betekenis van de prijs. Drukbezette toppers uit het vak wilden zitting in de jury nemen, zoals de architecten Hans van Heeswijk, Hans Reijssenaar, Karen van Vliet en NRC kunstcriticus Hans Ibbelings. Het is overdreven te stellen dat er gevochten werd om de sculptuur van Bert Neelen, maar het scheelde weinig.

De prijsuitreikingen in De Vouw, Zaanse Museum, Eendragt Wormer en het Parteonkantoor brachten telkens 200 - 250 mensen op de been en winnaars en genomineerden kregen ruime aandacht in de Zaanse media en landelijke vakmedia. Van de nood een deugd makend (er moet wat te kiezen zijn) werd de jaarlijkse prijs omgezet in een tweejaarlijkse wat het aantal en de kwaliteit van de nominaties ten goede kwam. Het leeuwendeel van de inzendingen kwam uit Zaanstad. Wormerland scoorde met de waterwoningen en de Eendracht. Oostzaan bleef achter. De eerste winnaar was het bedrijfspannd De Vouw van Afvalzorg in Nauerna. Bij de tweede winnaar A8erna onder de Coentunnelweg in Koog aan de Zaan kreeg de relatie met de directe omgeving nog meer waardering. Die lijn werd doorgezet met het nieuwe stadhuis van Zaanstad. Niet alleen een revival en eerbetoon aan de Zaanse houtbouw en voor de Zaanstreek kenmerkende padenstructuur (hoofdstructuur van het gebouw) van weleer, het was hét symbool van het nieuwe stadshart van Zaandam, al lijkt die rol door Inntel en de Gedempte Gracht overgenomen.

De prijs geeft inzicht in het kwaliteitsniveau van wat in de Zaanstreek gebouwd wordt, geeft inzicht in het bouwproject, de kwaliteit van de opdrachtgever en hoe met inspraak is omgegaan.

Gerrit Teders: 'het was destijds een prachtig initiatief van Parteon. In die tijd werd de corporaties de rol toebedeeld van ontwikkelaar en trekker van grote projecten en stedelijke vernieuwing. Wij hebben de kwaliteiten van diverse leden van Babel ruim ingezet om uiteindelijk met een goed oordeel te komen.'

We zijn inmiddels een economische crisis en het instorten van de woningmarkt verder. Corporaties zijn terug in de respectabele rol zoals ze honderd jaar geleden begonnen zijn: sociale woningbouw. Voor Parteon past daar geen architectuurprijs meer bij. Gerrit Teders vertelt dat Babel zoekt naar mogelijkheden om in 2015 de prijs voor de opgeleverde bouwwerken van de jaren 2012, 2013 en 2014 toch te geven.

Woningstichting Eigen Haard is actief in Amsterdam en in de regio waar we ruim 61.000 woningen, bedrijfsruimten en garages verhuren en beheren. We investeren volop in wijken waar we actief zijn en stimuleren economische, sociale en maatschappelijke ontwikkelingen en zorgen samen met onze lokale partners dat wijken zich ontwikkelen tot vitale wijken.

Betrokken bij Saendelft

Binnen Zaanstad zijn we erg betrokken bij de ontwikkeling van Saendelft. In totaal realiseert Eigen Haard in Saendelft circa 775 woningen, waarvan 502 huurwoningen, die inmiddels gereed zijn. Veel gezinnen wonen in een van onze huur- of koopwoningen. Deze woningen zijn allemaal van hoge kwaliteit. In Saendelft is elk deelplan ontworpen in de geest van een architectuurthema, zoals de Amsterdamse School in het onlangs opgeleverde Hof van Saendelft. Met de verschillende architectuurthema's is een palet van buurten met een eigen identiteit ontstaan.

Gezondheidscentrum en winkelruimte

We realiseren woningen voor een brede doelgroep. Voor jong, oud en voor specifieke doelgroepen. Zo ontwikkelde Eigen Haard in het centrumplan de Saen 68 woningen, waarvan 51 woningen bestemd voor 55-plussers en 17 als woonzorg woningen, die door Odion worden verhuurd.

Eigen Haard beperkt zich echter niet tot het bouwen van woningen alleen. In het centrumplan ontwikkelden wij ook een gezondheidscentrum van 1450 m2 met nog eens 700 m2 winkelruimte. In het gezondheidscentrum Saendelft werken huisartsen, verloskundigen, apotheek, fysiotherapeut, maatschappelijk werkers, diëtisten en specialisten van het Zaan Medisch Centrum nauw samen.

Ook in Inverdan ontwikkelen we woningen

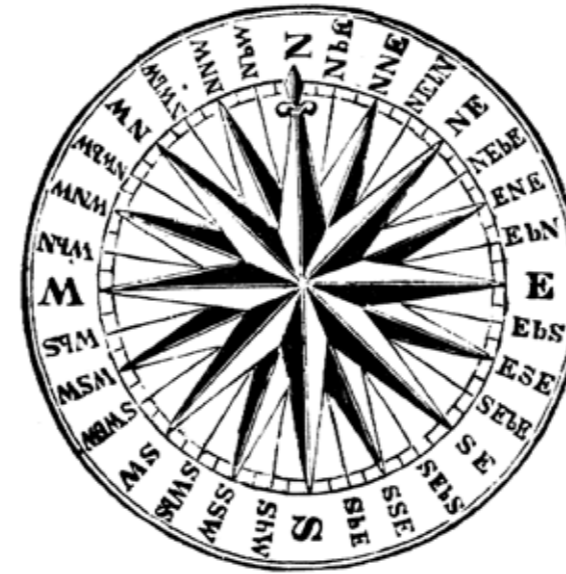
Inverdan is een groot stedelijke vernieuwingsproject waarbij het centrum van Zaandam een nieuw stadshart krijgt en waarbij

woningen worden toegevoegd. Eigen Haard en Smit's Bouwbedrijf realiseren binnen Inverdan, aan de westkant van het stadshart, het nieuwbouwproject De Zaanse Strip. Het gehele project omvat 258 appartementen verdeeld over vijf woongebouwen. Twee van de vijf zijn al in gebruik, samen zijn deze eerste twee gebouwen goed voor 40 huurwoningen, 61 koopwoningen en drie bedrijfsruimten. De bouw van het derde gebouw is in mei 2014 van start gegaan. In oktober gaan deze appartementen de verkoop in.

Meer weten?

Kijk op www.eigenhaard.nl voor meer informatie over onze activiteiten.

Koersplan 2014 – 2019: Babel als spil

Babel wil meer samenwerken met anderen. Het podium voor kwaliteit in ruimtelijke ontwikkeling en vormgeving wil een platform bieden voor discussie over ruimtelijke vraagstukken en alles wat daarop van invloed is. Concreet plan is een onderzoek naar een sociëteit waar geestverwanten kunnen ontmoeten.

Gedachte is dat secretaris Ria Steenaart en voorzitter Gerrit Teders na hun terugtreden volgend jaar het onderzoek starten.

Babel greep het tienjarig bestaan aan om goed na te denken over de toekomst en dat vast te leggen in het koersplan 2014 - 2019.

Het bestuur zet de lijn voort van het vergroten van de betrokkenheid bij de kwaliteit van onze leefomgeving. Dit is en blijft een belangrijk doel voor de komende vijf jaar. Daarbij blijft de focus liggen op de kwaliteit van landschappelijke ontwikkeling, stedenbouw, architectuur en vormgeving in brede zin. Goede vormgeving en kwaliteit zijn essentiële voorwaarden voor een aantrekkelijke en levendige leefomgeving. Anderen zijn daar - al dan niet georganiseerd - ook op de een of andere manier ook mee bezig. Babel signaleert, zoekt anderen op en probeert samen het gesprek aan te gaan. Voorjaar 2014 kreeg de Zaanstreek een eerste proeven te zien. Op verzoek van de gemeente Zaanstad werd een bijeenkomst georganiseerd over de ontwikkeling van de stad. Een bomvolle raadszaal leverde de nodige inzichten op. Met het thema ouderen, zorg en bouwen trokken de activiteiten een heel nieuw publiek.

Babel wil die spilfunctie vaker invullen. Niet alles zelf doen, maar slim anderen opzoeken, verbinden en verbonden sluiten.

De gedegen, lang voorbereide programma's blijven, maar maken soms star. Babel wil meer improviseren en op actualiteit inspelen.

Groter beroep op vrijwilligers

Babel is een stichting. Een groep van 20 -30 vrijwilligers vormt het bestuur, de programmaraad en enkele werkgroepen, ondersteund door een bescheiden betaald secretariaat. Ter vergelijking: De bureaus van Arcam hebben een handvol mensen in dienst. Ook zonder de gewenste coördinator legt Babel de lat professioneel hoog. Je doet het goed of je doet het niet.

De stichting heeft activiteiten voor een op naam bekende achterban (de vrienden) van meer dan duizend betrokkenen (vakgenoten, professionals, liefhebbers, ambtenaren, politici.) Het bestuur probeert meer vrienden bij activiteiten te laten meehelpen. Ook zoekt men een jonger publiek op. 'Verbreding is absoluut noodzakelijk. Door de crisis moeten veel professionals hun bedrijf extra aandacht geven, zegt voorzitter Gerrit Teders. En sponsoring en subsidies nemen af. Vele vrijwilligershanden maken licht werk.

Deelname aan activiteiten is veelal gratis. Daardoor ontbreekt een inkomstenbron vanuit deelnemers.

Bij de oprichting zag men af van het instellen van een soort donateurbijdrage, wegens de administratieve rompslomp. Bij de Archigids rondleidingen betalen deelnemers voor het eerst een bijdrage. Bij de vorming van Babel sociëteit denkt men over inkomsten via een lidmaatschap.

www.stichting-babel.nl/Agenda_2014/HighlightsKoersplan2014-2019_2013-II.pdf

Bouwen aan woonplezier
in de gemeente Zaanstad

Eigentijdse Zaanse bouw

ROCHDALE

www.rochdale.nl

AD90_14032011_050

WIJ HETEN U VAN HARTE WELKOM
VANUIT ONZE NIEUWE LOCATIE
OP DE RONDE TOCHT 16 IN
ZAANDAM

VOOR DE MOGELIJKHEDEN KUNT U
CONTACT OPNEMEN MET
DENNIS KINGMA OF HANS KINGMA,
OF BEZOEK ONZE WEBSITE
WWW.ARANEAGRAFIMEDIA.COM

RONDE TOCHT 16 • POSTBUS 2240 • 1500 GE ZAANDAM
TEL (075) 616 92 19 (REPRO) • TEL (075) 616 66 16 (OFFSET)
OFFSET@ARANEABV.COM • REPRO@ARANEABV.COM

ARANEA GRAFIMEDIA, AL 42 JAAR HET ADRES IN DE ZAA NSTREEK EN OMGEVING VOOR:
BOUWTEKENINGEN | KOPIËREN | PRINTEN | DRUKWERK | SCANNEN | SIGN

AFSCHEID
BESTUURSLEDEN:
vlnr.:
Ted van Galen,
Cees Kruit,
Ria Steenaart,
Joke Bosch,
Evert Nagtegaal,
Wimkees Sap,
Gerrit Teders,
Paul Carré en
Wim Klaassen.

Nieuwe en vertrekkende bestuursleden

NIEUW IN 2013
Voorzitter Programmaraad Babel
Wim Klaassen (1)
architect van ir. Wim Klaassen -ARCHITECT

Lid Programmaraad Babel
Ferdinand Vreugdenhil (2)
directeur-bestuurder Ontwikkelingsmaatschappij Zeestad Den Helder

Bestuurslid sponsorwerving Babel
Albert Groothuizen (3)
projectmanager van Kavel aan de Zaan

Penningmeester Babel
Louis Groen (4)
vml. vakbondsbestuurder FNV en oud raadslid Zaanstad

VERTROKKEN IN 2013
Voorzitter Programmaraad Babel 2003-2013
Paul Carree (5)
architect van Carree Architecten BNA
algemeen bestuurslid Babel 2003-2013

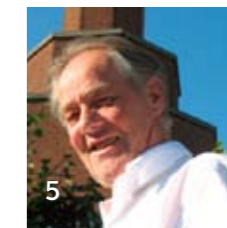
Lid Programmaraad Babel 2003-2013
Ted van Galen (6)
stedenbouwkundige van Ted van Galen Stedenbouw BV

Bestuurslid 2003-2013
Cees Kruit (7)
architect in ruste van FKG Architecten aan de Zaan

Penningmeester Babel 2006-2013
Wimkees Sap (8)
eigenaar Administratiekantoor

Officemanager Babel 2003-2013
Marga Palmboom (9)
eigenaar Marga Palmboom dit is mijn bedrijf

Oud en Nieuw

**Business Center
BedrijvigeBij**

www.bedrijvigebij.nl
075 622 65 22

Flexibel op maat verhuur van
kantoor-, atelier-, opslag
en bedrijfsruimten

JAN IJSKES
FUNDERINGSTECHNIKEN
"DE COOGH"

- Trillingsarm heien en trillingsvrij persen Ø114 t/m Ø406 mm.
- Inpandig aanbrengen van stalen damwand.
- Heimachines met een doorrijdbreedte vanaf 63 cm.
- Minimale werkhogte 1,35 meter.
- Funderingsherstel inclusief sloop en betonwerkzaamheden.
- Opvijzelen en rechtzetten van woning en gebouwen.
- Paaladvies en paal controleberekeningen.

FUNDERINGSSPECIALIST

Daam Schijfweg 22-24, 1507 BD Zaandam, Tel.: 075 - 616 39 04, Fax: 075 - 635 67 62
info@decoogh.com / www.decoogh.com

architectuur-rondleidingen in de Zaanstreek te voet of per fiets
www.stichting-babel.nl

DAM ADVOCATEN 075 631 3121
www.damadvocaten.nl
Het meest ervaren kantoor van de Zaanstreek.

BABEL
PODIUM VOOR VORMGEVING EN KWALITEIT

Timmerfabriek Visser

Kozijnen, ramen, deuren, trappen,
schuifpuien, balustrades en lijstwerk.

Voor nieuwbouw en restauratie

Tot in detail verantwoord maatwerk

Visser Iraam Noorder IJ- en Zeeweg 8, 1505 HG Zaandam
075-6177984 | www.timmerfabriekvisser.nl

BNA
Kring Alkmaar

Babel 2013 Programmaraad en organisatie 2013

LEDEN PROGRAMMARAAD

Pieter Brand, Industrieel ontwerper
Nanine Carree, Architect
Albert Groothuizen,
zelfstandige in projectmanagement
Martijn van der Hout, Architect
Lean van 't Hooft,
beleidsadviseur kunst en cultuur
Ron Kiburg, volkshuisvester
Wim Klaassen, architect

Ellie Lissenberg, emeritus hoogleraar
Ishak Önen, architect
Marga Palmboom,
organisatiebegeleiding, office manager
Marieke Ros, senior beleidsadviseur
Dick Schilp, verkeersplanoloog
Eva Stache, architect
Hans Staller, strategisch beleidsadviseur
Ria Steenaart,

voormalig directeur Dienst stadsontwikkeling,
Milieu en Beheer
Gerrit Teders, stedenbouwkundige
Ferdinand Vreugdenhil,
directeur-bestuurder ontwikkelingsmaatschappij
Nicolette Zwart, secretariële ondersteuning

BESTUUR 2013

Voorzitter: **Gerrit Teders**, stedenbouwkundige
Secretaris: **Ria Steenaart**, voormalig directeur
Dienst stadsontwikkeling, Milieu en Beheer
Penningmeester: **WimKees Sap**,
boekhouder (afgetreden op 1 juni 2013)
Louis Groen, voormalig vakbondsbestuurder
FNV en voormalig raadslid (in bestuur sinds
1 juni 2013)
Joke Bosch, communicatiemanager (in bestuur
sinds 2010)

ALGEMENE LEDEN BESTUUR

Paul Carree, architect (afgetreden op 1 juni 2013)
Ted van Galen, stedenbouwkundige (afgetreden
op 1 juni 2013)

Albert Groothuizen,

zelfstandige in projectmanagement (in bestuur
sinds 1 juni 2013)
Wim Klaassen, architect (in bestuur sinds 1 juni
2013)
Cees Kruit, architect (afgetreden op 1 juni 2013)
Evert Nagtegaal, advocaat
Ferdinand Vreugdenhil,
directeur-bestuurder ontwikkelingsmaatschappij

COMITÉ VAN AANBEVELING

Jan Bolhoeve, voormalig directie en bestuurslid
woningstichting Eigen Haard sinds 2013
Fred van Dam, directeur Rabobank Zaanstreek
Sjoerd Soeters, architect en supervisor Inverdan
Jeroen Olthof, wethouder gemeente Zaanstad
Peter Tange, burgemeester Wormerland
Nico Vanderveen, notaris

TEKSTEN Hans Bosma, Nanine Carree,

Lean van 't Hooft, Rienk van der Molen,
Marga Palmboom, Eva Stache, Hans Staller,
Ria Steenaart, Gerrit Teders en Nicolette Zwart

FOTOGRAFIE

Coverfoto en bewerking: **Noortje Bosma**,
Hans Bosma, **Nanine Carree**,
Paul Carree, **Ron Kiburg**, **Wim Klaassen**,
Rienk van der Molen, **Marga Palmboom**,
Hans Staller, **Ria Steenaart** en **Nicolette Zwart**.
Cover: **Noortje Bosma**

REDACTIE **Ria Steenaart**, **Rienk van de Molen** en
Nicolette Zwart

EINDREDACTIE: **Hans Bosma**

DRUKWERK **Aranea**

© 2014 Uitgave Stichting Babel,
Musical 23, 1507 TS Zaandam
Tel. 075/6700695, Fax 075/6125488
www.stichting-babel.nl

Sponsors

HOOFDSPONSOREN VAN BABEL IN 2013

Aranea Grafimedia Zaandam
Eigen Haard Amsterdam
Gemeente Zaanstad
Parteon Wormerveer
Rabobank Zaanstreek e.o. Zaandam
Sjoerd Soeters Amsterdam
Stichting Hollandia Wormerveer
Stimuleringsfonds Creatieve Industrie
Studio Scarpa Zaandam

SPONSOREN VAN BABEL IN 2013

BNA kring Alkmaar
Business Center Bedrijvige Bij Zaandam
Funderingstechnieken 'de Coogh' Zaandam
Dam Advocaten Zaandam
Timmerfabriek K. Visser & Zonen Zaandam
VOF Kantoren Zaanstad Wormerveer

VRIENDEN VAN BABEL IN 2013

Aannemingsbedrijf Sturm Zaandam
Adviesbureau ir. T. List Zaandam
AMIC Installation Consultancy Zaandam
Architectenbureau Cees van Luit Krommenie
Bets Architecten Zaandam
Bouwbedrijf J.P. Leguijt Krommenie
Bouwcenter Floris Wormerveer
Bouwbedrijf Nieuwe Maten Wormerveer
Bouwkundig Tekembureau BOA Assendelft
H en NK architectuur en interieurarchitectuur
Zaandam
Kuijs Reinder Kakes Makelaar Zaandam
Kurk & Jacobs Notarissen Zaandam

Dankzij de financiële steun van deze sponsors
en vrienden zijn alle activiteiten, veelal kosteloos
en met veel tijd en inzet georganiseerd door de
leden van de programmaraad, mede mogelijk
gemaakt.

Onze dank gaat natuurlijk ook uit naar de
medewerking en medewerkers van al onze
bezoekte locaties, onze donateurs en het
belangstellende publiek bij onze activiteiten.

Wij hebben in dit jaarbericht wederom ons best
gedaan alle betrokkenen die op enigerlei andere
wijze Babel hebben ondersteund zo zorgvuldig
mogelijk bij de activiteiten te vermelden. Ieders
inzet voor alle vormen van bijdrages is hogelijk
gewaardeerd.

stimulerings
fonds
creatieve
industrie

ZNSTD

Jaarprogramma 2014

Het jaarprogramma 2014 van Babel heeft als motto 'Babel slaat bruggen'. Het programma voor 2014 is opgebouwd rond een viertal actuele thema's:

- Debat met de stad;
- Zorgen voor vandaag en morgen;
- Safari langs IJ en Zaan;
- Wonen & werken.

